

ตามรอยอาจารย์ป่วย

รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์
คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กรกฎาคม 2548

ตามรอยอาจารย์ป่วยเพื่ออะไร

* เรามีได้ตามรอยอาจารย์ป่วย

➡ เพื่อเป็นผู้ว่าการ สปท.

➡ เพื่อเป็นผู้นำ Technocrat

➡ เพื่อเป็นอธิการบดี มธ.

* แต่เราตามรอยอาจารย์ป่วย เพื่อพิจารณาเห็นว่า คนที่
อุทิศชีวิตเพื่อสังคมโดยส่วนรวมมีภูมิหลังครอบครัว
และชีวิต มีพื้นฐานความคิด และมีวิถีการดำรงชีวิต
อย่างไร

เค้าโครงบรรยาย

- I. ภูมิหลังการศึกษา
- II. พื้นฐานความคิด
- III. ภูมิหลังการงาน
- IV. บทบาทของป๊วย อิงภากรณ์ ในประวัติ
เศรษฐกิจไทย
- V. หนังสืออ่านประกอบ

I. ภูมิหลังการศึกษา

- * แม่และยาย
- * โรงเรียนอัสสัมชัญ
- * มชก
- * LSE
- * การศึกษานอกระบบ

*** การศึกษานอกระบบมีความสำคัญต่ออาจารย์ป่วย
ไม่ยิ่งหย่อนกว่าการศึกษาในระบบ**

* แหล่งที่มาของการศึกษานอกระบบ

➡ **แม่และยาย**

➡ **การอ่านหนังสือและประสบการณ์การทำงาน**

➡ **การประชุม/สัมมนาทางวิชาการ**

* สัญลักษณ์ ศีวรักษ์ และกัลยาณมิตรอื่นๆ
พยายามโน้มน้าวและชักจูงให้อาจารย์ป่วย
อ่านหนังสือนอกกระแส และศึกษาความคิด
ของนักคิดนอกกระแส

* การศึกษาในระบบที่อาจารย์ป่วยประทับใจ
และมีอิทธิพลต่อความคิดและวิถีการดำรงชีวิต
ของอาจารย์ป่วย

➡ โรงเรียนอัสสัมชัญ

➡ LSE

London School of Economics and Political Science : LSE

ปีก่อตั้ง   1895

**ผู้บริจาคเงิน   Henry Hunt Hutchinson
(1822-1894)**

**ผู้ก่อตั้ง   Sidney Webb (1859-1947)
Beatrice Webb (1858-1943)
George Bernard Shaw
Graham Wallas (1858-1932)**

หนังสือประวัติ LSE

Ralf Dahrendorf,

***LSE: A History of the London School
of Economics and Political Science
1895-1995.***

Oxford University Press, 1995.

- * **LSE ก่อเกิดจากผู้นำกลุ่ม Fabian Socialism โดยอาศัยเงินบริจาคจากผู้เลื่อมใส Fabianism**
- * **Fabianism ให้ทางเลือกระหว่าง Capitalism กับ Bolshevism**
- * **ผู้นำ Fabian Society ตัดสินใจนำทีมอาจารย์จาก Oxford University มาเป็นเสาหลักของ LSE**

เสาหลักของ LSE เมื่อแรกก่อตั้ง

Edwin Cannan (1861-1935)	1895-1926
Halford Mackinder (1861-1947)	1895-1925
Arthur Bowley (1869-1957)	1895-1936
Graham Wallas (1858-1932)	1895-1923

- * ผู้นำ LSE ต้องการสร้าง LSE ให้เป็นปราคาร
ต้าน ‘สถาบันศักดิ์นา’ อันหมายถึง Cambridge
University อันมี Alfred Marshall เป็นผู้นำ
นักเศรษฐศาสตร์
- * แต่การนำอาจารย์จาก Oxford University
มาวางรากฐาน ประกอบกับการเชื่อมสัมพันธ์
กับ Austrian School of Economics ในเวลาต่อมา
ทำให้ LSE เคลื่อนไปทางขวา และกลายเป็นฐาน
ที่มั่นของ Classical Economics
ในขณะที่คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เคมบริดจ์หลัง Keynesian Revolution เคลื่อนไป
ทางซ้าย

- * ในระหว่างเกิด **Keynesian Revolution** ความขัดแย้งทางความคิดสร้างความตึงเครียดระหว่าง Cambridge กับ LSE
- * เพียงเวลา 50 ปีเศษ LSE ถีบตัวเป็น **World-Class University** มีความแข็งแกร่งทางวิชาการหลายๆสาขาวิชา

รายชื่อผู้อำนวยการ LSE

W.A.S. Hewins (1865-1931)	1895 - 1903
Sir Halford Mackinder (1861-1947)	1903 - 1908
William Pember Reeves (1857-1932)	1908 - 1919
Sir William Beveridge (1879-1963)	1919 - 1937
Alexander Carr-Saunders (1886-1966)	1937 - 1957
Sir Sydney Caine (1902-1991)	1957 - 1967

Walter Adams (1906-1975)

1967 - 1974

Ralf Dahrendorf

1974 - 1984

I.G. Patel

1984 - 1990

John Ashworth

1990 - 1996

Anthony Giddens

1996 -

นักวิชาการชั้นนำของ LSE

<u>History</u>	Arnold Toynbee	1915 - 1921
	(1889-1975)	1926 - 1955
<u>Economic History</u>		
	R.H. Tawney	1912 - 1915
	(1880-1962)	1917 - 1951
	Eileen Power	1921 - 1940
	(1889-1940)	
<u>Anthropology</u>	Bronislaw Malinowski	1913 - 1914
	(1884-1942)	1921 - 1942

<u>Social Biology</u>	Lancelot Hogben (1895-1975)	1930 - 1937
<u>Philosophy</u>	Karl Popper (1902-1994)	1945 - 1969
<u>Political Science</u>	Harold Laski (1893-1950)	1920 - 1950

นักเศรษฐศาสตร์ชั้นนำของ LSE

Edwin Cannan (1861-1935)

Lionel Robbins (1898-1984)   1925 - 1961

Friedrich von Hayek (1899-1992)   1931 - 1950

John Hicks (1904-1989)   1926 - 1935

Hugh Dalton (1887-1962)   1913 - 1914

1918 - 1936

Nicholas Kaldor (1908-1986)   1932 - 1947

Ronald H. Coase   1935 - 1951

Dennis Robertson (1890-1963)   1939 - 1944

W. Arthur Lewis (1915-1991) 1938 - 1948

Peter Bauer 1946 - 1948

1960 - 1983

James Meade 1947 - 1957

Basil Yamey 1948 - 1984

A.W. Phillips (1914-1975) 1950 - 1967

Richard Lipsey

Richard Layard

1964 -

Frank Hahn

1965 - 1972

Peter de la Fosse Wiles

1965 - 1985

Harry G. Johnson (1923-1977)

1966 - 1974

Hla Myint

1966 - 1985

Alan Walters

1968 - 1976

Michio Morishima 1970 - 1988

Steve J. Nickell 1970 - 1984

Alan Prest (1919-1984) 1971 - 1984

Partha Dasgupta 1971 - 1984

Amartya Sen 1971 - 1977

Anthony B. Atkinson

Abba P. Lerner

Tibor Scitovsky

William J. Baumol

นักสถิติ คณิตเศรษฐศาสตร์ และเศรษฐมิติชั้นนำของ LSE

Arthur L. Bowley (1869-1957)	1895 - 1936
Roy G.D. Allen (1966-1983)	1928 - 1974
Maurice Kendall (1907-1983)	1949 - 1975
James Durbin	1950 - 1988
Denis Sargan	1963 - 1984
W.M. Terence Gorman	1967 - 1979
David Hendry	1969 - 1981
Ken Binmore	1969 - 1988
Colm O'Muircheartaigh	1971 -

เศรษฐมิติยุคบุกเบิก

Scandinavian Economists

Jan	Tinbergen
Ragnar	Frisch
Henri	Theil
Trygve	Haavelmo

Cowles Commission

Alfred	Cowles, III
Irving	Fisher
Harold	Hotelling
Ragnar	Frisch
Jacob	Marschak

Department of Applied Economics,

Cambridge University

Richard Stone

D.G. Champernowne

James Durbin

G.S. Watson

- * เมื่ออาจารย์ป่วยเป็นนักศึกษา LSE
LSE กำลังอยู่ในกระบวนการพัฒนาเป็น
World-Class University โดยที่มีพลวัตสูงยิ่ง
- * ในทศวรรษ 1930s เศรษฐศาสตร์กำลัง
เปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ โดยมีการปฏิวัติ
เศรษฐศาสตร์ถึง 6 กระบวนการ

Six Revolutions in Economics in the 1930s

- (1) Professional Revolution**
- (2) Revolution in Welfare Economics**
- (3) General Equilibrium and Mathematical Economics Revolution**
- (4) Imperfect or Monopolistic Competition Revolution**

(5) Keynesian Revolution

(6) Empirical Revolution

หมายเหตุ Harry G. Johnson, “Individual and Collective Choice”, in William A. Robson (ed.), *Man and the Social Science* (London : LSE/George Allen and Unwin, 1972).

* Harry G. Johnson ประเมินว่า LSE มีบทบาท
ในกระบวนการปฏิวัติเศรษฐกิจศาสตร์และบุกเบิก
พรมแดนแห่งความรู้ถึง 4 กระบวนการ
โดยมีส่วนร่วมในการปฏิวัติ 2 กระบวนการ

Keynesian Revolution

**Imperfect or Monopolistic Competition
Revolution**

* เมื่ออาจารย์ป่วยเป็นนักศึกษา LSE อาจารย์
ป่วยอยู่ในกระแสการปฏิวัติเศรษฐกิจศาสตร์
ดังกล่าวนี้

**อาจารย์เศรษฐศาสตร์ LSE
เมื่ออาจารย์ป่วยเป็นนักศึกษา**

Lionel Robbins (1898-1984)   1925 - 1961

Friedrich von Hayek (1899-1992)   1931 - 1950

Frederic Benham (1900-1962)   1929 - 1947

Hugh Dalton (1887-1962)   1913 - 1914

1918 - 1936

Arnold Plant (1898-1978)	1930 - 1965
Frank W. Paish (1898-1988)	1932 - 1965
Ronald H. Coase	1935 - 1951
Nicholas Kaldor (1908-1986)	1932 - 1947
W. Arthur Lewis (1915-1991)	1938 - 1948

**อาจารย์ LSE ผู้มีอิทธิพลทางความคิด
ต่อป๋วย อึ๊งภากรณ์**

เศรษฐศาสตร์ Lionel Robbins (1898-1984)

Friedrich von Hayek (1899-1992)

Frederic Benham (1900-1962)

ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ

R.H. Tawney (1880-1962)

รัฐศาสตร์ Harold Laski (1893-1950)

II. พื้นฐานความคิด

พื้นฐานความคิดทางเศรษฐศาสตร์ ของอาจารย์ป๋วย

- * **Humanitarianism**
- * **Fabian Socialism**
- * **Classical Economics**

Humanitarian

โรงเรียนอัสสัมชัญ

Welfare State
ในยุโรปตะวันตก

Fabian Socialism

LSE

Classical Economics

LSE

สารบัญฉบับที่คำบรรยายวิชาการคลัง
ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ.2498
ป่วย อิงภากรณ์

บทที่ 1 อารัมภบท

ภาคที่หนึ่ง เงินคลัง

บทที่ 2 ทรัพย์สินสมบัติของชาติ

บทที่ 3 เงินคลังและการควบคุมเงินคลัง

บทที่ 4 กระแสการเข้าออกของเงินแผ่นดิน

ภาคที่สอง ระบบประมวลแผ่นดิน

บทที่ 5 การเตรียมงบประมาณประจำปี

บทที่ 6 รูปของงบประมาณประจำปีของไทย

บทที่ 7 การปฏิบัติตามงบประมาณประจำปี
และการควบคุม

บทที่ 8 นโยบายงบประมาณ

ภาคที่สาม รายจ่าย

บทที่ 9 หน้าที่ของรัฐบาลและเทศบาล

บทที่ 10 รายจ่ายของรัฐบาลไทย

ภาคที่สี่ รายได้

บทที่ 11 ภาษีอากรและรายได้จากทรัพย์สิน

ภาคที่ห้า หนี้

บทที่ 12 หนี้สินของรัฐบาล

สารบัญหนังสือเศรษฐกิจแห่งประเทศไทย
ป่วย อิงภากรณ์
สุภาพ ยศสุนทร

บทที่ 1 ความทั่วไป

ภาคที่หนึ่ง ลักษณะเศรษฐกิจแห่งประเทศไทย

บทที่ 2 ปัจจัยการผลิตและการผลิต

บทที่ 3 การทำนา

บทที่ 4 ยางและดีบุก

บทที่ 5 ผลิตภัณฑ์ไม้และสินค้าบริการอื่นๆ

บทที่ 6	อุตสาหกรรมและพลังงาน
บทที่ 7	การคมนาคม
บทที่ 8	การค้า
บทที่ 9	การเงินและการธนาคาร
บทที่ 10	การคลัง

ภาคที่สอง วิธีพิจารณาปัญหาเศรษฐกิจ

บทที่ 11 จุดหมายด้านเศรษฐกิจ

บทที่ 12 วิธีไปสู่จุดหมาย

บทที่ 13 หลักทฤษฎีบางประการ

ภาคที่สาม ปัญหาเศรษฐกิจแห่งประเทศไทย

บทที่ 14 ปัญหาเรื่องข้าว

บทที่ 15 ปัญหาเรื่องยาง

บทที่ 16 ปัญหาเรื่องดีบุก

บทที่ 17 ปัญหาการค้ากับต่างประเทศ

บทที่ 18 ปัญหาเรื่องเศรษฐกิจกับคนต่างด้าว
และคนกลาง

III. ภูมิหลังการงาน

- * กระทรวงการคลัง
- * ธนาคารแห่งประเทศไทย
- * สำนักงานประมาณ
- * มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

* เมื่อกลับจากการศึกษาในประเทศอังกฤษในปี 2492 อาจารย์ป่วยทำงานใน 2 หน่วยงานหลัก

➡ กระทรวงการคลัง

➡ ธนาคารแห่งประเทศไทย

* ในปลายทศวรรษ 2490 เมื่ออาจารย์ป่วยมีความขัดแย้งทั้งกับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ อาจารย์ป่วยคิดจะลาออกจากราชการไปเป็นนักวิจัย

Chatham House

พระบริภัณฑ์ยุทธกิจ รมต.การคลัง

ช่วยให้ได้ตำแหน่ง “ที่ปรึกษาเศรษฐกิจการคลัง ประจำสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอน”

ในปี 2499

ป่วย อี^๓งภากรณ์ กับกระทรวงการคลัง

- 2492 เศรษฐกร กรมบัญชีกลาง
กระทรวงการคลัง
- 2495 ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ
ปลัดกระทรวงการคลัง
- 2496 ผู้เชี่ยวชาญการคลัง
- 2497 ผู้ช่วยปลัดกระทรวงการคลัง

- 2499**   ที่ปรึกษาเศรษฐกิจการคลัง
ประจำสถานเอกอัครราชทูต
ณ กรุงลอนดอน
- 2502-2505**   ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ
- 2505-2510**   ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจ
การคลัง กระทรวงการคลัง

ป่วย อิงภากรณ์ กับธนาคารแห่งประเทศไทย

2493-2495 พนักงานพิเศษ

2495-2496 กรรมการธนาคารแห่งประเทศไทย

2496 รองผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย
(7 เดือน)

2497-2499 ผู้เชี่ยวชาญประจำธนาคารแห่งประเทศไทย

2502-2514 ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย

ป่วย อังภากรณ์ กับสภาพัฒน์ฯ

- 2495-2499 กรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ
- 2502-2508 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ
- 2509-2514 กรรมการบริหาร
(ในฐานะผู้ว่าการธนาคารแห่ง
ประเทศไทย)
สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ
- 2515 กรรมการบริหาร
- 2517-2519 กรรมการ

*** ภายหลังจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำรัฐประหาร
ปี 2501 อาจารย์ป่วยกลับมาทำงานในเมืองไทย
ปี 2502**

➔	รพท.	2502 - 2514
➔	สำนักงบประมาณ	2502 - 2505
➔	สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง	2505 - 2510

*** นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่การงานโดยตำแหน่งและ
การงานพิเศษอีกจำนวนมาก**

**กำหนดเวลาการทำงาน
ของอาจารย์ป่วย อังภากรณ์ ปี 2502**

8.30 - 10.30 น.	ธนาคารแห่งประเทศไทย
10.30 - 12.00 น.	สำนักงบประมาณ
13.00 - 13.30 น.	กระทรวงการคลัง
13.30 - 15.00 น.	สำนักงบประมาณ
15.00 - 16.30 น.	ธนาคารแห่งประเทศไทย

- * นับตั้งแต่ต้นทศวรรษ 2490 เป็นต้นมา อาจารย์ป่วยทำหน้าที่ Technocrat และเขยิบตำแหน่งเป็นผู้นำ Technocrat ในเวลาอันรวดเร็ว
- * ในฐานะผู้นำ Technocrat ไทย อาจารย์ป่วย สร้างสายสัมพันธ์กับ Technocrats ในสังกัด องค์การโลกบาล (IMF และ IBRD) และ Technocrats ในสังกัดรัฐบาลประเทศ มหาอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สหรัฐอเมริกา

*** Dialogue เป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอด
แนวความคิดเกี่ยวกับนโยบาย เพื่อผลักดัน
การดำเนินนโยบายของรัฐบาลไทย**

➡ **ต่างฝ่ายต่างต้องการ ‘ใช้’ ซึ่งกันและกัน**

➡ **ต่างฝ่ายต่างต้องการ ‘ล้างสมอง’ซึ่งกันและกัน**

ความล้มพันธ์กับ Technocrats ต่างชาติ

- * IBRD
- * IMF
- * USA

ที่ปรึกษาชาวอเมริกันของรัฐบาลไทย

กระทรวงการคลัง John A. Loftus (2499–2505)

สำนักงบประมาณ George L. Artomonoff (2508)

สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

ส่วนรายได้ประชาชาติ William Abraham (2506)

Peter Gajewski (2508)

ส่วนการวางแผน   **A.J. Creshkoff**
(แผนพัฒนาฉบับที่ 1 ระยะที่ 2)

Laurence D. Stifel
(แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2)

Forrest Cookson
(แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3)

ฝ่ายอุตสาหกรรม   **Glen L. Parker (2504 – 2507)**

ฝ่ายคมนาคม   **Harvey Klemmer (2504 – 2507)**

เจ้าหน้าที่รัฐบาลอเมริกันในประเทศไทย
ทศวรรษ 2490

Ed Sessions   **ผู้อำนวยการ USOM**
(MSA ในขณะนั้น)

Howard Parsons **อุปทูต**
สถานเอกอัครราชทูต
สหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย

IV. บทบาทของปัจจัย ๓ ในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย

บทบาทของอาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ในด้านเศรษฐกิจ

- * การขจัด State Capitalism และ Bureaucratic Capitalism
- * อาจารย์ป๋วยในฐานะ Economic Stabilizer
- * การผลักดันกระบวนการ Modernization และ ยุทธศาสตร์การพัฒนา Outward Orientation

- * การถือฤๅการเติบโตของ Finance Capital และ Industrial Capital
- * การสถาปนา ‘สถาบัน’ ทางเศรษฐกิจ
- * การสร้างและพัฒนา Human Capital
- * การปูพื้นฐานไปสู่ Welfare State

VI. 1 State Capitalism, Bureaucratic

Capitalism and Economic Nationalism

- * ทศวรรษ 2490 เป็นยุคทองของรัฐวิสาหกิจไทย
- * ผู้ทรงอำนาจทางการเมืองพากันจัดตั้ง “วิสาหกิจอิทธิพล”
- * ชนชั้นปกครองพากันหาผลประโยชน์ส่วนบุคคลจากรัฐวิสาหกิจและวิสาหกิจอิทธิพล
- * อาจารย์ป่วยต่อต้านรัฐวิสาหกิจและวิสาหกิจอิทธิพล

VI. 2 Modernization and Outward Orientation

* อาจารย์ป่วยเป็นขุนนางนักวิชาการคนสำคัญ
ในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

➔ ช่วงการปรับยุทธศาสตร์พัฒนา 2497-2503

➔ ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-2

The World Bank Mission to Thailand
1957 – 1958

Paul T. Ellsworth   Chief of Mission

G.H. Bacon   Adviser on Agriculture

Romeo dalla Chisa   Economist

Jean R. de Fargues   Adviser on Irrigation

Andrew Earley   Adviser on Transportation

William M. Gilmartin Chief Economist

**Norman D. Lees Adviser on Industry,
Mining, and Power**

Fritz Neumark Adviser on Public Finance

K.J. Oksnes Adviser on Social Services

IBRD, A Public Development Program for Thailand
(The Johns Hopkins Press, 1959)

**ธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและวิวัฒนาการ
โครงการพัฒนาการของรัฐสำหรับประเทศไทย
(กองการพิมพ์สลากกินแบ่งรัฐบาล 2503)**

*** อาจารย์ป่วยมีบทบาทไม่มากนักในการกำหนด
ยุทธศาสตร์การพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาฯ
ฉบับที่ 1
สาระสำคัญของแผนฯ มาจาก Ellsworth
Report ซึ่งเน้น Infrastructure Investment**

*** อาจารย์ป่วยมีบทบาทมากในการผลักดัน
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2**

➡ **การผนวกแผนการพัฒนาการศึกษาเข้ากับ
แผนพัฒนาเศรษฐกิจ**

➡ **Family Planning**

* อาจารย์ป่วยไม่มีบทบาทในแผนพัฒนาฯ
ฉบับที่ 3 เพราะไปสอนหนังสือมหาวิทยาลัย
เคมบริดจ์ และไม่มีบทบาทในการกำหนด
ยุทธศาสตร์การพัฒนาอีกเลย

* นับตั้งแต่ทศวรรษ 2490 เป็นต้นมา อาจารย์ป่วย
มีบทบาทสำคัญในการเจรจาขอเงินกู้และเงิน
ช่วยเหลือจากองค์กรโลกบาลและรัฐบาลประเทศ
มหาอำนาจ

* เมื่อดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ สปท. อาจารย์ป่วยมี
บทบาทในโครงการเงินกู้และเงินช่วยเหลือมากขึ้น

➔ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะต้องดูแลสมรรถภาพ
ของระบบเศรษฐกิจไทยในการชำระหนี้

➔ อีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะได้รับความไว้วางใจ
จากธนาคารโลกและรัฐบาลอเมริกัน

*** อาจารย์ป๋วยมีบทบาทสำคัญในการควบคุมและ
กำกับการใช้เงินกู้ธนาคารโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
โครงการสร้างทางหลวง**

**➔ นुकูล ประจวบเหมาะ ถูกส่งจากกระทรวง
การคลังไปกำกับการใช้เงินกู้ของกรม
ทางหลวง**

* อาจารย์ป๋วยมีส่วนร่วมในการทำให้ยุทธศาสตร์
การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนา
ที่ไม่สมดุล ด้วยการจัดเก็บพรีเอมิยมข้าวในปี 2498

➔ ยুবสำนักงานข้าว

➔ เลิก Multiple Exchange Rate System

* อาจารย์ป่วยมีบทบาทในการพัฒนาภาคเกษตรกรรม

➡ **นโยบาย Packing Credit ของ ธปท.**

➡ **นโยบายสินเชื่อการเกษตรผ่าน ธกส.**

* อาจารย์ป่วยมีบทบาทในการพัฒนาชนบท

➡ **มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย**

➡ **โครงการพัฒนาลุ่มน้ำแม่กลอง**

- * ระหว่าง **Economic Nationalism** กับ **Economic Liberalism** อาจารย์ป๋วยยืนข้าง **Economic Liberalism** เพราะอาจารย์ป๋วยเห็นว่า ผู้ทรงอำนาจทางการเมืองหาผลประโยชน์ส่วนบุคคล โดยอ้างอิง **Economic Nationalism**
- * การผลักดันให้มีการค้าข้าวโดยเสรี มีผลในการยุบสำนักงานข้าวเดือนสิงหาคม 2498 ซึ่งเท่ากับทุบหม้อข้าวกลุ่มชอยราชครู

VI. 3 ^{๕๓} ภัย อังภากรณัในฐานะ Economic Stabilizer

- * หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังการรัฐประหาร 2490 ผู้ทรงอำนาจทางการเมืองพากันยึดธนาคารพาณิชย์เป็นฐาน
- * การแทรกตัวของอำนาจการเมืองเข้าสู่ระบบธนาคารพาณิชย์มีผลอย่างสำคัญต่อความมั่นคงของระบบธนาคารพาณิชย์

ธนาคารพาณิชย์กับกลุ่มการเมือง หลังปี 2475

กลุ่มหลวงประดิษฐ์มนูธรรม

- ◆ ธนาคารแห่งเอเชียเพื่อการอุตสาหกรรม
และพาณิชย์การ (2482)
- ◆ ธนาคารแห่งกรุงศรีอยุธยา (2488)
- ◆ ธนาคารกสิกรไทย (2488)

กลุ่มชอยราชครู

- ◆ **ธนาคารมณฑล (2485)**
- ◆ **ธนาคารกรุงเทพฯ (2487)**
- ◆ **ธนาคารเกษตร (2493)**
- ◆ **ธนาคารแห่งกรุงศรีอยุธยา (2488)
หลังปี 2490**
- ◆ **ธนาคารไทยพาณิชย์ (2447) ?**

กลุ่มสี่เสาเทเวศร์

- ◆ สหธนาคารกรุงเทพฯ (2492)
- ◆ ธนาคารแห่งเอเชีย (2482) หลังปี 2490
- ◆ ธนาคารทหารไทย (2500)
- ◆ ธนาคารมณฑล (2458) หลังปี 2500?

* อาจารย์ป๋วยรับตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยในปี 2502 งานชิ้นแรกที่ต้องทำก็คือ การแก้ไขปัญหาวิกฤติการณ์ธนาคารพาณิชย์

วิกฤตการณ์สถาบันการเงิน

ธนาคารเกษตร จำกัด (2493)	2502
ธนาคารต้นเป้งชุมชน จำกัด (2477)	2501—2503
ธนาคารมณฑล จำกัด (2485)	2505
ธนาคารไทยพัฒนา จำกัด (2477/2503)	2511—2513

* ในฐานะผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย
หน้าที่หลัก ก็คือ การรักษาเสถียรภาพทาง
เศรษฐกิจ การดูแลเสถียรภาพทางการเงิน และ
การพัฒนาระบบสถาบันการเงินให้ก้าวหน้า
และมั่นคง

* **Stabilization Policy** ยุคอาจารย์ป๋วย เป็น
Non-Discretionary Stabilization Policy

➡ เน้นการใช้ **Rule** มากกว่า **Discretion**

➡ เน้นการป้องกันการเกิดปัญหา
มากกว่าปล่อยให้เกิดปัญหา แล้วตามแก้

ปีวย อังภากรณั กับวิกฤตติการณัเศรษฐกิจ

2493 – 2496	ภาวะเงินเฟ้อ
2510	วิกฤตติการณัเงินปอนดั้สเตอร์ลิง
2511 – 2514	วิกฤตติการณัเงินดอลลาร์อเมริกัน
2514	จุดจบของ Bretton Woods System
2516 – 2517	วิกฤตติการณัน้ำมันครั้งทีหนึ่ง

VI. 4 Finance Capital and Industrial Capital

* อาจารย์ป่วยเกิดอาการเจ็บโตของ Finance Capital ด้วยการเน้นการรักษาเสถียรภาพเศรษฐกิจ และพัฒนาระบบสถาบันการเงินให้มั่นคง

➡ เข้มงวดในการควบคุม/กำกับสถาบันการเงิน

➡ ดูแลให้สถาบันการเงินมี Capital Adequacy

➡ จัดระเบียบสถาบันการเงินให้ปลอดพ้นจากอิทธิพลทางการเมือง

- * อาจารย์ป่วยเกิดอู่การเติบโตของ Industrial Capital ด้วยการดำเนินบทบาทในนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม และการเปลี่ยนธนาคารแห่งประเทศไทยให้เป็น Development Bank

VI. 5 การสถาปนา ‘สถาบัน’ ทางเศรษฐกิจ

- * การสร้างและพัฒนาองค์กร
- * การสร้างวินัยทางเศรษฐกิจ
- * การตรากฎหมายเศรษฐกิจ
- * การรักษา ‘พรหมจรรย์’ ขุนนางนักวิชาการ

ป่วย ๓ อังภากรณ์ กับการสร้างและพัฒนาองค์กร

- ◆ ธนาคารแห่งประเทศไทย
- ◆ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ
- ◆ สำนักงบประมาณ
- ◆ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

- ◆ **สภาการศึกษาแห่งชาติ**
- ◆ **คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**
- ◆ **มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**
- ◆ **ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร**

วินัยทางเศรษฐกิจ

- ◆ วินัยในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ
ทฤษฎีลูกโป่ง 3 ลูกสูบ
- ◆ วินัยทางการเงิน
พ.ร.บ.ธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505
- ◆ วินัยทางการคลัง
พ.ร.บ. วิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2502

- ◆ **วินัยการก่อกันี่ต่างประเทศ**
ระเบียบการก่อกันี่กับต่างประเทศ พ.ศ. 2503
- ◆ **วินัยการค้ำประกันเงินกู้**
พ.ร.บ. กำหนดอำนาจกระทรวงการคลัง
ในการค้ำประกัน พ.ศ. 2510
- ◆ **วินัยและธรรมะของขุนนางนักวิชาการ**

การตรากฎหมายเศรษฐกิจ

- * กฎหมายการเงิน
- * กฎหมายสถาบันการเงิน
- * กฎหมายการค้า
- * กฎหมายเงินกู้ต่างประเทศ

กฎหมายการเงิน

- ◆ พ.ร.บ. จัดสรรทุนสำรองเงินตราเกินจำนวน
ธนบัตรออกใช้ พ.ศ. 2498
- ◆ พ.ร.บ. การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505
- ◆ พ.ร.บ. โอนทุนสำรองเงินตราส่วนที่เกินจำนวน
ธนบัตรออกใช้เข้าทุนรักษาระดับอัตรา
แลกเปลี่ยนเงินตรา พ.ศ. 2507

กฎหมายสถาบันการเงิน

- ◆ พ.ร.บ. บรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502
- ◆ พ.ร.บ. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2509

กฎหมายการคลัง

- ◆ พ.ร.บ. วิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2502
- ◆ พ.ร.บ. กำหนดอำนาจกระทรวงการคลังในการ
ค้ำประกัน พ.ศ. 2510

กฎหมายเงินกู้ต่างประเทศ

- ◆ พ.ร.บ. กู้เงินเพื่อการบูรณะและวิวัฒนาการแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2496
- ◆ พ.ร.บ. กู้เงินเพื่อการบูรณะและวิวัฒนาการแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2499
- ◆ พ.ร.บ. กู้เงินตามโครงการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจของต่างประเทศ พ.ศ. 2502
- ◆ พ.ร.บ. กู้เงินจากธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและวิวัฒนาการ พ.ศ.2506

- ◆ พ.ร.บ. กู้เงินเพื่อพัฒนาอาชีวศึกษา พ.ศ. 2509
- ◆ พ.ร.บ. กู้เงินจากธนาคารพัฒนาเอเชีย พ.ศ. 2511
- ◆ พ.ร.บ. กู้เงินเพื่อพัฒนาการศึกษาโรงเรียนมัธยมแบบประสาธ พ.ศ. 2514

กฎหมายการเกษตร

◆ พ.ร.บ. กองทุนสงเคราะห์เกษตรกร

พ.ศ. 2517

การรักษา ‘พรหมจรรย์ขุนนางนักวิชาการ’

พรหมจรรย์ขุนนางนักวิชาการ

ข้าราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดและบริหารนโยบายจกต้องไม่ข้องเกี่ยวกับธุรกิจเอกชน ทั้งในฐานะเจ้าของหรือผู้ถือหุ้น กรรมการบริษัท หรือลูกจ้าง

VI. 6 การสร้างและพัฒนา Human Capital

* อาจารย์ป่วยให้ความสำคัญในการสร้างและพัฒนาบุคลากรในทุกองค์กรที่เข้าไปเกี่ยวข้อง

➔ กระทรวงการคลัง

➔ ธนาคารแห่งประเทศไทย

➔ สำนักงานประมาณ

➔ มธ

* อาจารย์ป่วยมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้
แผนพัฒนาฯ มีแผนการพัฒนาการศึกษา

VI. 7 การปูพื้นฐานไปสู่ Welfare State

- * บันทึก “จากกรรมมารดา สู่เชิงตะกอน” สะท้อนความคิดว่าด้วย Welfare State
- * เมื่ออาจารย์ป่วยเป็นที่ปรึกษาเศรษฐกิจของรัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์ อาจารย์ป่วยผลักดันนโยบายอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ

V. หนังสืออ่านประกอบ

Technocrats

รังสรรค์ ทัศนะพรพันธุ์

กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจ

ในประเทศไทย : บทวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์

การเมือง พ.ศ.2475-2530 สมาคมสังคมศาสตร์

แห่งประเทศไทย 2532

Hooley, Richard.

**“The Contribution of Technocrats to
Development in Southeast Asia”,**

Asian Survey, Vol. 16 No. 12 (December 1976),

pp. 1156-1165.

Landé, Carl H.

**“Technocrats in Southeast Asia :
A Symposium Introduction”, *Asian Survey*,
Vol. 16, No. 12 (December 1976),
pp. 1151-1155.**

Milne, R. S.

“Technocrats and Politics in the ASEAN Countries”,

***Pacific Affairs*, Vol. 55, No. 3 (Fall 1982),
pp. 403-429.**

Pauker, Guy J.

“Are There Technocrats in Southeast Asia ?”,
***Asian Survey*, Vol. 16, No. 12 (December 1976),
pp. 1197-1201.**

Riggs, Fred W.

Thailand : The Modernization of a Bureaucratic Polity.

Honolulu : East-West Center Press, 1966.

Stifel, Laurence D.

**“Technocrats and Modernization in Thailand”,
Asian Survey, Vol. 16, No. 12 (December 1976),
pp. 1184-1196.**

ทุนนิยมไทย

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (บรรณาธิการ)

วิวัฒนาการทุนนิยมไทย

สารศึกษาการพิมพ์ 2523

สมภพ มานะรังสรรค์ (บรรณาธิการ)

การขยายตัวของระบบทุนนิยมในประเทศไทย

(พ.ศ. 2488-ปัจจุบัน)

สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ 2524

Hewison, Kevin J.

“The Financial Bourgeoisie in Thailand”,

Journal of Contemporary Asia, Vol. 11,

No. 4 (1981), pp. 395-412.

Hewison, Kevin J.

“Industrial Capital and Its Situation in the 1980s”,

in Kevin Hewison, *Power and Politics in Thailand* (Manila : Journal of Contemporary Asia Publishers, 1989), pp. 142-167.

Suehiro, Akira.

Capital Accumulation and Industrial Development in Thailand.

Bangkok : Chulalongkorn University Social Research Institute, 1985.

State Capitalism and Bureaucratic Capitalism

สังคิต พิริยะรังสรรค์

ทุนนิยมขุนนางไทย พ.ศ.2475-2503.

สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ 2526

สุธี ประศาสน์เศรษฐ์

“ระบบทุนนิยมโดยรัฐในประเทศไทย”

ใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (บรรณาธิการ)

วิวัฒนาการทุนนิยมไทย (สารศึกษาการพิมพ์ 2523)

หน้า 139-206.

Ayal, Eliezer Ben-Zri.

**“Public Policies in Thailand under the
Constitutional Regime : A Case Study of
an Underdeveloped Country”.**

Ph.D. Thesis, Cornell University, 1961.

Ayal, Eliezer Ben-Zri.

“Thailand”,

**in F.H. Golay, et.al., *Underdevelopment and
Economic Nationalism in Southeast Asia***

(Ithaca : Cornell University Press, 1969).

Elliot, David.

Thailand : Origins of Military Rule.

London : Zed Press, 1978.

Hewison, Kevin J.

“The State and Capitalist Development in Thailand”, in Richard J. Robinson and Richard Higgott (eds.)

Southeast Asia : Essays in the Political

Economy of Structural Change (London :

Routledge and Kegan Paul, 1985).

Jacobs, Norman.

*Modernization Without Development :
Thailand as an Asian Case Study.*

New York : Praeger, 1971.

Skinner, G. William.

*Chinese Society in Thailand :
An Analytical History.*

Ithaca : Cornell University Press, 1957.

Multiple Exchange Rate System

กาญจนา นิชิประภา

“ระบบอัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตราของไทย :
บทเรียนจากประสบการณ์หลังสงครามโลกครั้งที่ 2”
วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 3
(กันยายน 2531) หน้า 149-173.

Corden, W. M.

“The Exchange Rate System and the Taxation of
Trade”,
in T.H. Silcock (ed.), *Thailand : Social and
Economic Studies in Development* (Canberra :
Australian National University Press, 1967).

Dornbusch, Rudiger.

“Multiple Exchange Rates for Commercial Transactions”,

in S. Edwards and L. Ahamed (eds.) *Economic Adjustment and Exchange Rates in Developing Countries* (University of Chicago Press,1986).

Mousny, André.

The Economy of Thailand : An Appraisal of Liberal Exchange Rate Policy.

Bangkok : Social Science Association of Thailand, 1964.

Yang, Shu-chin.

A Multiple Exchange Rate System : An Appraisal of Thailand's Experience, 1946-1955.

Madison : University of Wisconsin Press, 1957.

ธนาคารแห่งประเทศไทย

ธนาคารแห่งประเทศไทย

ที่ระลึกครบรอบปีที่สิบ

กรุงเทพฯ ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวิลพร 2495.

ธนาคารแห่งประเทศไทย

วิวัฒนาการ

หนังสือพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระวรวงศ์เธอ

พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส

วันเสาร์ที่ 1 เมษายน 2504

กรุงเทพฯ ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวิลพร 2504

ธนาคารแห่งประเทศไทย

หนังสือที่ระลึกครบรอบ 20 ปี

กรุงเทพฯ ห้างหุ้นส่วนจำกัด สิวพร 2505

ธนาคารแห่งประเทศไทย

หนังสือที่ระลึกครบ 30 ปี : ประวัติและการ

ดำเนินงานของธนาคารแห่งประเทศไทย

กรุงเทพฯ ห้างหุ้นส่วนจำกัด สิวพร 2515

ธนาคารแห่งประเทศไทย

ที่ระลึกการเปิดอาคารสำนักงานใหญ่

ธนาคารแห่งประเทศไทย

เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2525

ธนาคารแห่งประเทศไทย

50 ปี ธนาคารแห่งประเทศไทย 2485-2535

กรุงเทพฯ บริษัทอัมรินทร์พรีนติ้งกรุ๊ป จำกัด 2535

Money and Banking

Rozental, Alek A.

Finance and Development in Thailand.

New York : Praeger, 1970.

Silcock, T.H.

“Money and Banking”,

in T.H. Silcock (ed.), *Thailand : Social and Economic Studies in Development* (Canberra:

Austrian National University Press, 1967).

Sithi-Amnuai, Paul.

Finance and Banking in Thailand : A Study of the Commercial System, 1888-1963.

Bangkok : Thai Watana Panich, 1964.

Trescott, Paul B.

Thailand's Monetary Experience : The Economics of Stability.

New York : Praeger, 1971.

นภาพร เรืองสกุล

**นโยบายแก้ปัญหาวิกฤติในธนาคารพาณิชย์ไทย
มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
เอกสารวิจัยหมายเลข 2 2532.**

พัฒนาการของระบบเศรษฐกิจไทย

Ho, Robert, and E.C. Chapman (eds.),
Studies of Contemporary Thailand.
Canberra : Australian National University Press,
1973.

Ingram, James C.
Economic Change in Thailand, 1850-1970.
Kuala Lumpur : Oxford University Press, 1971.

Marzouk, G.A.
Economic Development and Policies : Case Study
of Thailand.
Rotterdam University Press, 1973.

Muscat, Robert J.

Development Strategy in Thailand : A Study of Economic Growth.

New York : Praeger, 1966.

Muscat, Robert J.

Thailand and the United States : Development, Security, and Foreign Aid.

New York : Columbia University Press, 1990.

Muscat, Robert J.

The Fifth Tiger : A Study of Thai Development Policy.

Tokyo : United Nations University Press, 1994.

Onslow, Cranley (ed.).

Asian Economic Development.

London : Donald Moore Book, 1965.

Pasuk Phongpaichit.

*Economic and Social Transformation of Thailand,
1957-1976.*

**Bangkok : Chulalongkorn University Social
Research Institute, 1980.**

Silcock, T.H. (ed.).

*Thailand : Social and Economic Studies in
Development.*

**Canberra : Australian National University Press,
1967.**

Yoshihara Kunio,

The Nation and Economic Growth :

The Philippines and Thailand.

Kuala Lumpur : Oxford University Press, 1994.

Yoshihara Kunio,

The Nation and Economic Growth :

Korea and Thailand.

Kyoto : Kyoto University Press, 1999.

ธนาคารแห่งประเทศไทย

นโยบายการเงินการคลัง 2498-2502 :

พื้นฐานความเจริญทางเศรษฐกิจปัจจุบัน

หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ

นายเกษม ศรีพยัคฆ์ ณ เมรุพลับพลาอิสริยาภรณ์

วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 24 พฤศจิกายน 2508

กรุงเทพฯ ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิwap 2508

อัมมาร สยามวาลา

“เศรษฐกิจไทย : 50 ปีของการขยายตัว”

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ความรู้ที่สำคัญยิ่งใหญ๋ : ว่าด้วยเศรษฐกิจไทย

บทความเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัวฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี

(บริษัท คอมฟอร้ม จำกัด2540) หน้า 43-69